

Program osnovna šola

GEOGRAFIJA

Učni načrt

6.razred: 35 ur

7.razred: 70 ur

8.razred: 52,5 ure

9.razred: 64 ur

SKUPAJ: 221,5 ure

Program osnovna šola

GEOGRAFIJA

Učni načrt

Predmetna komisija:

dr. **Karmen Kolnik**, Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, predsednica

Marta Otič, Osnovna šola Franceta Prešerna, Maribor

Karmen Cunder, Osnovna šola Zalog, Ljubljana

Tomaž Oršič, Osnovna šola Vodmat, Ljubljana

Danijel Lilek, Zavod RS za šolstvo

Strokovna recenzenta:

ddr. **Ana Vovk Korže**, Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo

Bojan Lenart, Osnovna šola Šempeter v Savinjski dolini

Redakcijski popravki:

Igor Lipovšek, Zavod RS za šolstvo

Izdala: Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo

Za ministrstvo: dr. **Igor Lukšič**

Za zavod: mag. **Gregor Mohorčič**

Uredila: **Alenka Štrukelj**

Jezikovni pregled: **Nataša Purkat**, Lektor'ca

Ljubljana, 2011

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

37.091.214:91(0.034.2)

UČNI načrt. Program osnovna šola. Geografija [Elektronski vir] /
predmetna komisija Karmen Kolnik ... [et al.]. - El. knjiga. -
Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport : Zavod RS za šolstvo, 2011

Način dostopa (URL):

http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_obvezni/Geografija_obvezni.pdf

ISBN 978-961-234-957-8 (Zavod RS za šolstvo)

1. Kolnik, Karmen

Posodobljeni učni načrt za predmet geografija v osnovni šoli je pripravila Predmetna komisija za posodabljanje učnega načrta za geografijo. Pri posodabljanju je izhajala iz učnega načrta za predmet geografija, določenega na 20. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje leta 1998. Posodobljeni učni načrt je Strokovni svet RS za splošno izobraževanje določil na 114. seji leta 2008 in se z vsebinskimi in redakcijskimi popravki tega učnega načrta seznanil na 140. seji 17. februarja 2011.

KAZALO

1 OPREDELITEV PREDMETA.....	4
2 SPLOŠNI CILJI	6
3 OPERATIVNI CILJI IN VSEBINE	8
3.1 Operativni cilji in vsebine 6. razreda.....	8
3.2 Operativni cilji in vsebine 7. razreda.....	10
3.3 Operativni cilji in vsebine 8. razreda.....	13
3.4 Operativni cilji in vsebine 9. razreda.....	16
4 STANDARDI ZNANJA	22
4.1 Drugo vzgojno-izobraževalno obdobje	22
4.2 Tretje vzgojno-izobraževalno obdobje.....	22
4.3 Minimalni standardi po razredih.....	26
5 DIDAKTIČNA PRIPOROČILA.....	29
5.1 Uresničevanje ciljev predmeta.....	29
5.2 Individualizacija in diferenciacija	35
5.3 Medpredmetne povezave.....	35
5.4 Preverjanje in ocenjevanje znanja	38
5.5 Informacijska tehnologija.....	39

1 OPREDELITEV PREDMETA

Geografija je v program osnovne šole umeščena zato, da učencu pomaga pridobiti znanje, sposobnosti in spretnosti, s katerimi se lahko orientira in razume ožje in širše življenjsko okolje, in da ga vzgaja v pravilnem vrednotenju in spoštovanju okolja, s čimer si pridobi tudi odnos do narave, sebe, sočloveka in družbe. Geografsko znanje je sestavni del temeljne izobrazbe, ker vsebuje vedenja o domovini in svetu ter o varovanju okolja in smotrnem gospodarjenju z njim. Zato je to znanje nujno potrebno vsakemu mlademu človeku za nadaljnje izobraževanje, uspešno opravljanje poklica in spodbujanje vseživljenjskega učenja. Z uresničevanjem tega učnega načrta želimo dati prihodnjim upravljavcem sveta temelje za razumevanje povezav med človekom, družbo in naravo. Učenje geografije spodbuja in omogoča anticipatorno učenje kot način intelektualnega predvidevanja in demokratično participatorno učenje kot soodgovorno ravnanje vseh, ki bodo jutrišnji upravljavci slovenske, evropske in planetarne prihodnosti.

Ob spoznavanju in razumevanju različnih kultur, socialnih skupin, njihovih predstavnikov ter družbenih odnosov učenci razvijajo pozitivna stališča do kulturne različnosti in razvijajo medkulturne odnose. Pri geografiji usposabljam učence za odgovoren, angažiran in solidaren odnos do naravnega in družbenega okolja ter za reševanje prostorskih vprašanj in vzajemno sožitje med naravo in človekom z vidika sonaravnega trajnostnega razvoja. Pri pouku geografije učenci razvijajo pozitivna čustva do domovine, občutek pripadnosti svojemu narodu in državi ter ljubezen do naravne in kulturne dediščine. Tako pripravljamo in usposabljam mladega človeka za aktivno in odgovorno državljanstvo na lokalni, nacionalni in planetarni ravni. Spoznavanje vrednot, ljudi in družbe doma in po svetu prispeva k razumevanju med narodi in spoštovanju različnosti. Te cilje pri pouku geografije razvijamo s tesnim navezovanjem na druge predmete, še posebej slovenščine in tujih jezikov, zgodovine ter državljanske vzgoje in etike.

Z vsebinami in dejavnimi metodami pri pouku geografije razvijamo sposobnosti učencev za uporabo preprostih geografskih raziskovalnih metod, s katerimi pridobivajo informacije o okolju in v okolju. Usposabljam jih za rabo različnih sredstev in medijev, s katerimi urejajo, razlagajo, predstavljajo, uporabljajo, vrednotijo in posredujejo geografske informacije. Ob tem je še posebej pomembna uporaba informacijske tehnologije.

Pri pouku upoštevamo potrebe in interese učencev in iščemo odgovore na aktualna vprašanja okolja, v katerem živijo. Razvijamo zanimanje učencev za domačo pokrajino in za vsakodnevni utrip življenja

v širši okolici, v domovini in po svetu ter se odzivamo na dnevne aktualne izzive. Geografija spodbuja odgovorno in dejavno varovanje lastnega zdravja in zdravega okolja ter odgovorno in solidarno ravnanje ob naravnih nesrečah.

Znanje, ki ga učenci pridobivajo pri drugih predmetih, geografija dopolnjuje in povezuje na zanjo značilen način. Geografija je namreč naravoslovni in družboslovni predmet, ki vzročno-posledično povezuje znanje o naravnem in družbenem okolju. Tako mladega človeka uči razmišljati in izražati se celostno.

Cilje pouka dosegamo s smotrnim in aktualnim izbiranjem vsebin, s sodobnimi učnimi oblikami in metodami, s pestrim izborom učnih pripomočkov in medijev ter s čim pogostejšim neposrednim opazovanjem geografskih procesov in pojavov v okolju, kjer nastajajo. Veliko pozornost namenjamo zlasti pouku na prostem, v pristnem okolju, saj s tem omogočamo doživljajsko učinkovitejši pouk. Medpredmetne (interdisciplinarne) šolske ekskurzije in terensko delo so dober primer za razvijanje proceduralnega in prenosljivega vseživljenjskega znanja, ki je skupno vsem šolskim predmetom in s katerim učenci pridobivajo novo znanje, ga izpopolnjujejo in razširjajo, ter uporabljajo tako, da dobi pomembno mesto v njihovem poznavanju domovine.

2 SPLOŠNI CILJI

Učenci¹ pri predmetu geografija razvijajo poznavanje in razumevanje:

- lokacij in prostorov (lokalni, regionalni, planetarni vidik), da bi bili sposobni postaviti lokalne, nacionalne in mednarodne dogodke v geografski okvir in razumeti osnovne prostorske odnose;
- glavnih naravnih sistemov na Zemlji (relief, prst, vodovje, podnebje, rastlinstvo, živalstvo), v medsebojni pokrajnotvorni povezanosti, da bi razumeli součinkovanje v ekosistemih in med njimi;
- glavnih družbenoekonomskih sistemov na Zemlji (kmetijstvo, naselitev, gospodarstvo, energija, prebivalstvo in drugi), da bi pridobili občutek za prostor;
- različnosti ljudi in družb na Zemlji, da bi cenili kulturno bogastvo človeštva;
- pomembnejših geografskih pojavov in procesov v domači regiji (v domačem kraju, občini) (lokalna raven), državi (regionalna raven) in na svetu (planetarna raven) z vidika časovnih sprememb, da bi spoznali, da je vse v nenehnem spreminjanju (procesni vidik);
- problemov, izzivov in možnosti v okviru planetarne soodvisnosti.

Učenci pri pouku geografije razvijajo spretnosti:

- uporabe besednih, količinskih in simboličnih podatkov, kot so besedila, slike, grafi, tabele, diagrami in zemljevidi (kartografska, numerična in funkcionalna pismenost);
- zbiranja in uporabe virov informacij s terenskimi metodami in tehnikami dela (risanje panoramskih slik, tematskih zemljevidov, kartiranje, anketiranje, merjenje idr.);
- zbiranja in interpretiranja sekundarnih virov informacij ter uporabe statističnih podatkov;
- uporabe komunikacijskih, miselnih, praktičnih in socialnih veščin za raziskovanje geografskih tem na lokalni, regionalni, nacionalni in planetarni ravni;
- osnovnega geografskega proučevanja in raziskovanja domače pokrajine in Slovenije ter sposobnost za uspešno vključevanje v odločanje o njenem razvoju;
- za vrednotenje protislovij v okolju (lokalnem, regionalnem, planetarnem) sodobnega sveta, obenem pa se usposablja za prepoznavanje nujnosti trajnostnega razvoja ter odgovornosti do ohranjanja fizičnih in bioloških življenjskih razmer za prihodnje generacije;
- pravilnega ravnanja ob morebitnih naravnih nesrečah.

¹ V tem učnem načrtu izraz *učenec* velja enakovredno za *učenca* in *učenko*. Enako izraz *učitelj* velja enakovredno za *učitelja* in *učiteljico*.

Učenci pri pouku geografije razvijajo vrednote, ki prispevajo k:

- razvijanju pozitivnih čustev do domovine, občutka pripadnosti svojemu narodu in državi ter ljubezni do njene naravne in kulturne dediščine;
- zanimanju za družbene potrebe, reševanju skupnih trajnostnih prostorskih vprašanj na lokalni, nacionalni, regionalni in planetarni ravni;
- vrednotenju raznolikosti in lepote naravnega okolja na eni strani in različnih življenjskih razmer ter družbenih potreb na drugi;
- skrbi za kakovost in načrtovanje uravnotežene rabe okolja ter skrbi za življenje prihodnjih generacij (trajnostni razvoj);
- povezovanju različnih vidikov izobraževanja, kot so spoznavni, čustveni, etični, estetski, motorični;
- razumevanju pomena odnosov in vrednot pri odločanju v posegih v prostor;
- pripravljenosti za odgovorno uporabo geografskega znanja in veščin v osebni, poklicni in javni življenju;
- skrbi za ohranjanje zdravja okolja in lastnega zdravja;
- pripravljenosti vživljanja v položaj drugih ljudi in pomoči ob naravnih nesrečah;
- spoštovanju pravice do enakopravnosti vseh ljudi, ohranjanju kakovosti naravnega in družbenega okolja za prihodnje generacije;
- reševanju lokalnih, regionalnih in planetarnih vprašanj po načelih trajnostnega razvoja in načelih Svetovne deklaracije o človekovih pravicah.

3 OPERATIVNI CILJI IN VSEBINE

Operativni cilji, zapisani *poševno*, so *izbirni cilji*, namenjeni le nekaterim učencem.

3.1 Operativni cilji in vsebine 6. razreda

Učenec:

- uporablja različne načine zbiranja in prikazovanja geografskih informacij;
- se orientira na zemljevidu in giblje v pokrajini;
- se zdravo in koristno giblje v naravi pri izvajanju terenskega dela in pri ekskurzijah;
- spozna osnovne zakonitosti in posledice oblike, položaja, zgradbe in gibanja Zemlje v vesolju;
- se usposablja za uporabo različnih vrst zemljevidov;
- spozna celine in morja ter njihovo geografsko lego;
- razume osnovne značilnosti toplotnih in rastlinskih pasov;
- spozna različne načine življenja ljudi in njihove prilagoditve na prevladujoče reliefne oblike, podnebje in rastlinstvo;
- spozna naravno in kulturno dediščino Slovenije ter pomen gibanja v naravi;
- se usposablja za uporabo komunikacijskih, miselnih, praktičnih in socialnih veščin za raziskovanje geografskih vprašanj na lokalni, regionalni in planetarni ravni;
- razvija sposobnost za osnovno proučevanja in raziskovanja pokrajine (lokalne, regionalne) ter sposobnost za vključevanje v odločanje o njenem razvoju;
- razvija pozitivna čustva do domovine, občutek pripadnosti svojemu narodu in državi ter ljubezen do njene naravne in kulturne dediščine;
- razlikuje odgovorno in neodgovorno ravnanje s prostorom ter pridobiva izkušnje odgovornosti za prevzete obveznosti.

Vsebina	Operativni cilji
1. Geografija se predstavi	Učenec: • spozna, kaj je predmet proučevanja geografije in kaj je geografija,• razume pomen geografskega znanja za življenje,• spozna način in organizacijo učnega dela;
2. Moj domači planet Zemlja	• spozna najosnovnejše zakonitosti položaja in gibanja Zemlje v vesolju,• opiše obliko in notranjost Zemlje;

2.1. Velikost Zemlje in njena oblika	• imenuje in pokaže velike dele kopnega in morja na globusu ter zemljevidu sveta, • iz grafičnega prikaza ugotovi, kolikšen del zemeljske površine je pokrit z vodo in kopnim, • primerja oceane po velikosti;
3. Življenje ob obalah in na otokih; Življenje na celini	• ob izbranih primerih opiše življenjske razmere ljudi ob morju, na otokih in celinah, • primerja celine po velikosti, geografski legi in razčlenjenosti obal ter prevladujočih reliefnih oblikah na njih, • ob slikovnem gradivu primerja prevladujoče reliefne oblike na zemeljskem površju, • <i>ob izbranih primerih opiše življenjske razmere ljudi v odvisnosti od reliefnih oblik;</i>
4. Orientacija in upodabljanje Zemljinega površja; Orientacija na Zemljini obli, stopinjska mreža in geografska lega, orientacija v naravi in na zemljevidu; Upodabljanje Zemljinega površja, načini prikazovanja Zemljinega površja, zemljevid	• na zemljevidu in globusu pokaže zemeljske poloble, ekvator in začetni poldnevnik ter oba tečaja, • se orientira na globusu in zemljevidu sveta na podlagi strani neba in izhodiščnega poldnevnika ter vzporednika, • se orientira in giblje v naravi s kompasom in zemljevidom, • opiše načine prikazovanja Zemljinega površja na zemljevidu, reliefu, globusu in njihovo uporabnost, • <i>izdela svoj reliefni zemljevid in panoramsko skico domače pokrajine;</i>
5. Gibanje Zemlje; Kroženje in vrtenje; Koledar: leto, mesec, teden; Časovni pas in datumsko meja	• opiše, ponazori in razloži vrtenje Zemlje okoli osi, • našteje in opiše posledice vrtenja, • opiše gibanje Zemlje okoli Sonca (kroženje), • opiše posledice kroženja Zemlje in nagnjenosti zemeljske osi, • razume vzroke za spreminjanje dolžine dneva in noči v letu, • <i>razloži povezanost med letnimi časi in dolžino dneva ter noči v Sloveniji;</i>
6. Podnebne značilnosti Zemlje	• našteje letne čase in razloži vzroke za spreminjanje, • razloži vzroke za nastanek toplotnih pasov, • določi lego posameznih toplotnih pasov na zemljevidu sveta, • primerja osnovne temperaturne in padavinske značilnosti posameznih toplotnih pasov ter njihov vpliv na rastlinstvo in živalstvo, • na fotografiji prepozna značilnosti rastlinstva posameznih toplotnih pasov, • <i>ob izbranih primerih opiše življenjske razmere ljudi v posameznih toplotnih pasovih;</i>

7. Uporabimo znanje: šolska ekskurzija	• obišče vsaj eno naravnogeografsko enoto Slovenije (interdisciplinarna ekskurzija), • spozna lepote in geografsko pestrost Slovenije v okviru ekskurzije in terenskega dela, • pridobiva prostorske predstave o domačem kraju, pokrajini in državi, • spoznava vrednote in enkratnost slovenske pokrajine, razvija ljubezen in spoštovanje do slovenske naravne in kulturne dediščine in pripadnost slovenski državi, • razvija sposobnost uporabe preprostih metod geografskega raziskovanja, kot so opazovanje, merjenje, preprosta analiza, intervju, kartiranje, uporaba statističnih in drugih virov ter literature na terenu.

3.2 Operativni cilji in vsebine 7. razreda

Učenec:

- spoznava temeljne geografske značilnosti Evrope in Azije in pogloblja ter ob izbranih primerih konkretizira obče geografske pojme;
- spoznava skupne značilnosti Evrazije;
- primerja naravno- in družbenogeografske značilnosti posameznih delov Evrope;
- primerja temeljne naravno- in družbenogeografske značilnosti Evrope in Azije;
- ob študiju primerov spoznava aktualna vprašanja Evrope v navezavi na njihovo zgodovino;
- oblikuje stališča in vrednote, kot so spoštovanje drugih narodov in kultur, mednarodno sodelovanje;
- spoznava potrebo po ohranjanju naravne in kulturne dediščine;
- razume občutljivo povezanost med človekom in naravo;
- razume geografske razsežnosti in posledice povezanosti današnjega sveta;
- spoznava na študiju primera območja ogrožanja okolja ter načine varovanja okolja na posameznih območjih Evrope in Azije;
- uporablja osnovne načine za zbiranje geografskih informacij v konkretnem primeru;
- pridobljeno znanje medpredmetno pogloblja in nadgrajuje z interdisciplinarno ekskurzijo v izbrano naravno geografsko enoto Slovenije;
- usposablja se za uporabo komunikacijskih, miselnih, praktičnih in socialnih veščin za raziskovanje geografskih tem na lokalni, regionalni in planetarni ravni.

Vsebina	Operativni cilji
1. Naravnogeografske značilnosti Evrope in Azije (Evrazije)	Učenec: na zemljevidu sveta določi geografsko lego in sklepa o posledicah, povezanih z razsežnostjo Evrazije, na zemljevidu določi mejo med Evropo, Azijo in Afriko, ob zemljevidu opiše površje, Evrope in Azije in ju primerja med seboj, našteje največje reliefne oblike;
1.1. Podnebje in rastlinstvo Evrope in Azije	imenuje in opiše posamezne toplotne in rastlinske pasove Evrope in Azije, jih primerja med seboj in sklepa o možnostih za življenje ljudi v posameznih toplotnih pasovih, imenuje velika naravnogeografska območja Evrope in Azije;
1.2. Prebivalstvo in poselitev Evrope in Azije	opiše vzroke in posledice različne gostote poselitve, ob tematskem zemljevidu opiše jezikovno in versko raznovrstnost Evrope in Azije in sklepa o posledicah, ob izbranih primerih opiše način življenje ljudi v Evropi in Aziji;
2. Naravnogeografske značilnosti Južne Evrope	določi geografsko lego Evrope ter poimenuje večje polotoke in otoke, gorovja, nižine in morja, ob zemljevidu imenuje države Južne Evrope;
2.1. Sredozemsko morje je eno najtoplejših morij na svetu	sklepa o posledicah gibanja morske vode in opiše lastnosti morske vode, na primeru analizira vzroke in posledice onesnaževanja morij;
2.2. Podnebje in rastlinstvo ni povsod sredozemsko	na podlagi klimogramov in slikovnega gradiva sklepa o podnebjju in rastlinstvu južne Evrope;
2.3. Območje potresov in ognjenikov	razloži tektonske vzroke za nastanek potresov in pojasni delovanje ognjenikov, opiše posledice ognjeniških izbruhov in potresnega delovanja na življenje ljudi;
2.4. Turizem – pomembna gospodarska panoga, ki prinaša tudi težave	opiše načine, kako človek izboljšuje naravne razmere za kmetijstvo, ob izbranih primerih opiše značilnosti gospodarstva s poudarkom na turizmu, <i>ob tematskem zemljevidu in ustrezni strokovni literaturi ovrednoti prometni pomen in prometno povezanost Sredozemlja nekoč in danes;</i>
2.5. Pestra verska in narodnostna sestava prebivalstva	ob zemljevidu opiše pestro narodnostno in versko sestavo prebivalstva in išče vzroke za neenakomerno razporeditev prebivalstva;
3. Srednja Evropa	določi geografsko lego Srednje Evrope, na zemljevidu pokaže značilne pokrajinske enote in razloži prehodnost Srednje Evrope v reliefnem in prometnem smislu ter pomen te prehodnosti za življenje ljudi, na podlagi statističnih podatkov primerja države med seboj po velikosti, številu prebivalstva in opiše narodnostno in versko sestavo prebivalstva;

3.1. Panonska nižina	• ob zemljevidu določi lego Panonske nižine, • na temelju izbranih primerov analizira težave ljudi, ki živijo ob rekah (poplave, onesnaževanje idr.), • <i>ugotavlja povezanost podnebja, rastlinstva in prsti,</i> • <i>sklepa o načinu življenja ljudi;</i>
3.2. Alpe	• na zemljevidu določi geografsko lego Alp in imenuje države, v katere segajo Alpe, • na zemljevidu ugotovi smer slemenitve, • opiše preoblikovanje Alp s poudarkom na delovanju ledenikov in njihove učinke na preoblikovanje rečnih dolin, • sklepa o možnostih za življenje in gospodarjenje s poudarkom na turizmu, pašništvo, • <i>opiše pomen prelazov in predorov za prometno povezanost alpskih pokrajin,</i> • <i>utemelji, zakaj se podnebje in rastlinstvo spreminjata z nadmorsko višino;</i>
3.3. Sredogorja s kotlinami, Nemško-poljsko nižavje in Karpati	• na zemljevidu pokaže in primerja reliefne značilnosti sredogorja s kotlinami, Nemško-poljskega nižavja in Karpatov, • ugotavlja posledice, ki sta jih izkoriščanje naravnih bogastev in nagla industrializacija prinesla naravno- in družbenogeografskim dejavnikom, in jih primerja s posledicami, ki jih prinaša postindustrijski oziroma informacijski gospodarski razvoj, • <i>razume načela trajnostnega razvoja in odgovornega ravnanja z okoljem;</i>
4. Zahodna Evropa	• na zemljevidu določi lego Zahodne Evrope in imenuje države, • ob zemljevidu in slikovnem gradivu primerja značilnosti posameznih reliefnih enot Zahodne Evrope, • opiše obalo in gibanje morske vode ter vpliv gibanja na življenje ljudi, • razume gospodarsko usmerjenost Zahodne Evrope nekoč in danes, • <i>ovrednoti pomen zalivskega toka na podnebje in rastlinstvo,</i> • <i>analizira vpliv naravnih dejavnikov na poselitev in poimenuje glavne predstavnike prebivalstva, njihovo gospodarsko usmerjenost nekoč in danes;</i>
5. Severna Evropa	• na zemljevidu določi in opredeli geografsko lego Severne Evrope glede na toplotne pasove in imenuje države, • opiše podnebne značilnosti in reliefne oblike v Severni Evropi ter jih primerja med seboj z vidika možnosti poselitve, • ob klimogramih razloži podnebje ter sklepa o rastlinstvu in načinu življenja v Severni Evropi, • <i>razloži ledeniško preoblikovanost površja in odvisnost ljudi od tega,</i> • <i>sklepa o dolžini dneva in noči v mrzlem pasu,</i> • <i>ovrednoti pomen severnoatlantskega toka na podnebje in življenje ljudi;</i>
6. Vzhodna Evropa in severna Azija	• ob zemljevidu določi lego in glavne geografske enote Vzhodne Evrope

	in Severne Azije glede na toplotni pas, • ob klimogramih, slikovnem gradivu in zemljevidu sklepa o podnebjju in življenjskih razmerah ljudi, • ob zemljevidu opiše politično in narodnostno sestavo Vzhodne Evrope in Severne Azije, • ob zemljevidu imenuje večje reke in sklepa o pomenu rek za prebivalstvo, • <i>ob tematskem zemljevidu sklepa o gospodarskih možnostih prebivalstva, gostoti prebivalstva in njihovem pomenu za poselitve;</i>
7. Vzhodna Azija	• na zemljevidu poišče države Vzhodne Azije in določi geografsko lego območja, • ob zemljevidu in slikovnem gradivu primerja velike naravnogeografske enote Vzhodne Azije, • na primeru Kitajske in Japonske analizira težave, povezane z velikim naravnim prirastkom, • <i>ob izbranih primerih analizira vzroke in posledice naravnih nesreč v Vzhodni Aziji,</i> • <i>ob zemljevidu razloži različno gostoto prebivalstva;</i>
8. Južna in Jugovzhodna Azija	• ob zemljevidu in slikovnem gradivu določi naravne enote in opredeli vlogo Himalaje kot naravne pregrade, • na političnem zemljevidu poišče pomembnejše države Južne in Jugovzhodne Azije, • <i>opiše in ovrednoti vpliv monsunskega podnebjja na življenje ljudi;</i>
9. Indijska podcelina	• ob zemljevidu in slikovnem gradivu opiše razlike med pokrajinami Indijske podceline in posledice naravne raznovrstnosti za življenje ljudi, • razume veliko gospodarsko zmogljivost Indije, • <i>na zgledu Indije opiše vprašanja verske različnosti, prenaseljenosti in odvisnosti kmetijstva od veroizpovedi;</i>
10. Jugozahodna Azija	• ob zemljevidu imenuje najpomembnejše države in pokaže naravnogeografske enote ter jih primerja med seboj, • sklepa o strateškem pomenu območja (nafta, izvor treh svetovnih ver), • ovrednoti pomen nafte za to območje in preostali svet, • <i>sklepa o vzrokih za nastanek kriznih žarišč v Jugozahodni Aziji.</i>

3.3 Operativni cilji in vsebine 8. razreda

Učenec:

- spoznava geografske značilnosti Afrike, Avstralije in Oceanije, Amerike in polarnih območij;
- ob študiju primerov z različnih celin spoznava žgoča vprašanja sodobnega sveta;
- analizira geografske procese v Afriki in njeno povezanost s Sredozemljem in Evropo;

- pojasnjuje prednosti in slabosti geografske lege Avstralije;
- analizira in primerja pomen Oceanije v preteklosti in sedanjosti;
- vrednoti pomen Amerike in ZDA v svetu;
- sklepa o pomenu polarnih območij v prihodnosti;
- oblikuje stališča in vrednote, kot so spoštovanje drugih narodov in kultur, mednarodno sodelovanje;
- spoznava potrebo po ohranjanju naravne in kulturne dediščine;
- razumeva občutljivo povezanost med človekom in naravo;
- razumeva geografske razsežnosti in posledice povezanosti današnjega sveta;
- s študijem primera spoznava območja ogrožanja okolja in načine varovanja okolja na posameznih celinah;
- porablja osnovne načine za zbiranje geografskih informacij v konkretnem primeru.

Vsebina	Operativni cilji
1. Afrika	
1.1. Lega in površje Afrike	Učenec: • primerja geografsko lego Afrike z drugimi celinami, • na zemljevidu pokaže in imenuje velike naravogeografske enote Afrike in jih primerja med seboj glede na geografsko lego;
1.2. Podnebje in rastlinstvo Afrike	• imenuje in opiše posamezne podnebne in rastlinske pasove Afrike ter jih primerja med seboj, • primerja količino in razporeditev padavin z rastlinskimi pasovi, • opiše razširjenost rečnega omrežja in pomen rek za življenje, • sklepa o možnostih za življenje ljudi v posameznem podnebnem pasu;
1.3. Prebivalstvo Afrike	• opiše vzroke in posledice različne gostote poselitve, • seznaneni se s prenaseljenostjo nekaterih afriških pokrajin, • zna naštetih prispevke Afrike v svetovno zakladnico razvoja človeštva, • <i>analizira vprašanje lakote v nekaterih delih Afrike;</i>
1.4. Severna Afrika	• ob zemljevidu pokaže in imenuje severnoafriške države, • opiše pomen reke Nil za življenje ljudi nekoč in danes, • opiše značilnosti poselitve in prebivalstva Severne Afrike, • <i>sklepa o življenjskih razmerah v Severni Afriki;</i>
1.5. Tropska Afrika	• opiše naravne značilnosti Tropske Afrike, • razloži vpliv nadmorske višine na življenje ljudi v ekvatorialnem pasu, • <i>primerja med seboj družbenogospodarsko usmerjenost Nizke, Visoke ekvatorialne Afrike in Zahodne Afrike;</i>
1.6. Južna Afrika	• ob zemljevidu opredeli obseg Južne Afrike, • primerja pokrajine Južne Afrike s pokrajinami podobne geografske širine severno od ekvatorja,

	• prepoznava in razume politiko rasnega razlikovanja in njen vpliv tega na družbeni razvoj, • <i>analizira dejavnike, ki so vplivali na priseljevanje evropskega prebivalstva, in vpliv njihovega gospodarjenja na spreminjanje pokrajin s posebnim poudarkom na izkoriščanju naravnih bogastev;</i>
2. Avstralija in Oceanija	
2.1. Naravnogeografske značilnosti Avstralije	• na zemljevidu določi geografsko lego Avstralije in Oceanije, • razloži vzroke za svojevrsten rastlinski in živalski svet Avstralije, • ob zemljevidu in slikovnem gradivu opiše površinsko izoblikovanost Avstralije in sklepa o vplivu Velikega razvodnega gorovja na podnebje in vodovje, • razume nastanek Velikega koralnega grebena in ovrednoti njegov pomen, • ob zemljevidu in slikovnem gradiva primerja podnebno-rastlinske pasove Avstralije, • opiše težave preskrbe z vodo v Avstraliji;
2.2. Prebivalstvo in način življenja, ki je posledica visoko razvitega gospodarstva	• opiše značilnosti poseljevanja celine, • sklepa o vzrokih redke in zelo neenakomerne poselitve celine, • <i>prepoznava in razume prevladujoče gospodarske procese v Avstraliji ter ugotovi njihove pokrajinske učinke,</i> • <i>utemelji razvoj in pomen prometa;</i>
2.3. Oceanija – skupine otokij sredi oceana	• na zemljevidu določi lego otokov Oceanije, • našteje večje skupine otokov, • <i>sklepa o prometnem in gospodarskem pomenu Oceanije;</i>
3. Amerika in polarna območja	
3.1. Ameriko sestavlja več Amerik	• določi zemljepisno lego Amerike, • razlikuje pojme Severna, Srednja, Južna in Latinska Amerika, • <i>razloži posledice pokolumbovskih povezav Evrope in Amerike;</i>
3.2. Naravnogeografske značilnosti Severne Amerike	• na zemljevidu določi lego Severne Amerike, • primerja reliefne značilnosti naravnih enot Severne Amerike, • primerja podnebne in rastlinske pasove v Severni Ameriki, • <i>sklepa o vplivu lege in reliefa na podnebje Severne Amerike,</i> • <i>ovrednoti pomen podnebnih in rastlinskih pasov za gospodarstvo in poselitev;</i>
3.3. Prebivalstvo Severne Amerike	• opiše sestavo prebivalstva Severne Amerike, • sklepa o prednostih in slabostih večnarodnostne skupnosti, • spoznava asimilacijo, integracijo in segregacijo različnih kultur, • <i>analizira vzroke in posledice različne gostote poselitve Severne Amerike;</i>
3.4. Kanada in ZDA	• prepoznava in razume prevladujoče družbene, politične in gospodarske procese v Severni Ameriki in ugotavlja njihove učinke na pokrajino, • ob analizi podatkov ovrednoti vpliv tehnološkega razvoja in postindustrijske dobe na pokrajino, • <i>vrednoti pomen prometnih povezav med vzhodom in zahodom celine;</i>

3.5. Latinska Amerika	• sklepa o naravnogeografskih značilnostih Latinske Amerike, • opiše vzroke in posledice kolonizacije Latinske Amerike, • ob zemljevidu in ustreznem slikovnem gradivu našteje velike pokrajinske enote, jih med seboj primerja in sklepa o možnostih za življenje ljudi v posameznih enotah, • <i>ob izbranem primeru ob grafičnem prikazu razloži značilnosti podnebja in sklepa o vplivu podnebja na rastlinstvo in življenje ljudi,</i> • analizira vzroke in posledice nepremišljenega človekovega posega v pokrajino ob primeru amazonskega deževnega gozda;
3.6. Polarna območja	• ob zemljevidu določi lego Arktike in Antarktike, • sklepa o podnebjju in rastlinstvu polarnih območij, • sklepa o gospodarskem in političnem pomenu polarnih območij v sodobnem času, • <i>išče možnosti in načine življenja ljudi polarnih območij.</i>

3.4 Operativni cilji in vsebine 9. razreda

Učenec:

- spoznava geografske značilnosti Slovenije;
- primerja in vrednoti položaj, vlogo in pomen Slovenije v Evropski uniji (EU);
- razvija prostorsko predstavo o Sloveniji, Evropi in svetu;
- ob primerih vrednoti in razvija odnos do naravne in kulturne dediščine svoje domovine;
- povezuje naravno geografske razmere z možnostmi gospodarskega razvoja in jih primerja s sosednjimi državami;
- analizira posledice gospodarskega razvoja za okolje;
- ozavešča pomembnost ohranjanja okolja za trajnostni razvoj družbe v sedanjosti in prihodnosti;
- pri spoznavanju značilnosti prebivalstva nakazuje rešitve posameznih ključnih vprašanj demografskega razvoja;
- na primeru domače regije se uri in usposablja za uporabo preprostih metod raziskovalnega dela na lokalnem in regionalnem območju ter razvija sposobnost za vključevanje v odločanje o njihovem razvoju;
- razvija pozitivna čustva do domovine, občutek pripadnosti svojemu narodu in državi ter ljubezen do njene naravne in kulturne dediščine ter spoštovanje narodnostnih pravic;
- razlikuje odgovorno in neodgovorno ravnanje s prostorom ter pridobiva izkušnje odgovornosti za prevzete obveznosti;

- na podlagi različnih virov, statističnih podatkov in digitalnih gradiv oblikuje izvlečke, sklepe in nakazuje rešitve;
- pridobljeno znanje medpredmetno pogloblja in nadgrajuje z interdisciplinarno ekskurzijo v izbrano naravno geografsko enoto Slovenije.

Vsebina	Operativni cilji
1. Geografska lega Slovenije	Učenec: • ob ustreznem zemljevidu opredeli lego Slovenije, • ovrednoti pomen lege na stičišču naravnih enot Evrope, jezikovnih skupin in širjenja EU na področju gospodarstva in prometa;
1.1. Evropska unija – povezovanje evropskih držav in Slovenija	• ovrednoti pomen vključitve Slovenije v EU na gospodarskem in političnem področju, • se ozavešča o pomenu znanja, ki omogoča zaposlovanje v okviru EU, • predvideva prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti vključenosti Slovenije v primerjavi z državami zunaj EU;
1.2. Slovenska prepoznavnost v Evropi in svetu	• našteje pomembne dosežke Slovencev v evropskem in svetovnem merilu, • izdelava svoj seznam desetih slovenskih prepoznavnosti oziroma značilnosti;
2. Naravnogeografske enote Slovenije (najprej obravnava tisto, v kateri je šola)	• na zemljevidu omeji pet naravnogeografskih enot Slovenije in jih primerja med seboj glede na geografsko lego, podnebje in reliefne značilnosti, • razloži glavne faze nastanka današnjega reliefa Slovenije in dejavnike, ki so ga oblikovali, • na podlagi spoznanj terenskega dela ovrednoti pomen površja in kamninske zgradbe za človeka;
2.1. Obpanonske pokrajine; Obpanonske ravnine; Obpanonska gričevja	• na zemljevidu omeji Obpanonske pokrajine in na primeru izbranega naselja utemelji prehodnost območja, • opiše težave kmetijstva, odseljavanja in onesnaževanje podtalnice in navede rešitve nastalih težav, • <i>ob izbranem primeru pojasni soodvisnost življenja ljudi od reliefa, podnebja, prsti in vodovja,</i> • <i>analizira pomen povezovanja ljudi na narodnostno mešanem ozemlju;</i>
2.2. Predalpske pokrajine; Predalpska hribovja; Predalpske doline in kotline	• na zemljevidu omeji in razdeli pokrajine slovenskega predalpskega sveta, • ob zemljevidu in klimogramih opiše značilnosti reliefa in podnebja v predalpskem svetu in jih primerja z alpskim oziroma s tistimi v domači pokrajini, • na podlagi slikovnega gradiva sklepa o gospodarskih možnostih predalpskih pokrajin, • opiše prizadevanja in ukrepe za ohranjanje naravne in kulturne dediščine,

	• na zgledu Ljubljanske kotline analizira naravno- in družbenogeografske posebnosti kotlin;
2.3. Alpske pokrajine; Visokogorja in alpske kraške planote; Alpske doline in kotline	• na zemljevidu omeji in razdeli pokrajine slovenskega alpskega sveta, • ovrednoti pomembne reke glede na vodnatost in možnosti izrabe vode, • na primeru Karavanškega predora analizira pomembnost prometne povezave med državama, • opiše primere prizadevanj in ukrepov za ohranjanje naravne in kulturne dediščine, • ob izbranem primeru razloži medsebojni vpliv reliefa, podnebja, rastlinstva in vodovja na gospodarstvo in življenje ljudi alpskih pokrajin;
2.4. Dinarskokraške pokrajine; Dinarskokraške planote in hribovja: Dinarskokraška podolja in ravniki	• na zemljevidu omeji in razdeli slovenske dinarske pokrajine, • ob zemljevidu, slikovnem gradivu in klimogramih opiše značilnosti reliefa, podnebja in vodovja dinarskokraških pokrajin Slovenije, • na zgledu Postojnske jame predstavi prizadevanja in ukrepe za ohranjanje naravne in kulturne dediščine;
2.5. Obsredozemske pokrajine; Flišna gričevja, hribovja in doline; Kraški ravniki, podolja in doline; Jadransko morje	• na zemljevidu omeji in razdeli slovenske primorske pokrajine, • analizira posledice (ne)rešenega mejnega vprašanja s sosednjima državama, • na zgledu koprškega pristanišča opiše pomen pristanišča za Slovenijo in izpostavi z njim povezana ekološka vprašanja, • ovrednoti pomen Jadranskega morja za podnebje, rastlinstvo, promet, turizem, ribolov in kmetijstvo;
3. Geografski prostor Slovenije kot omejitveni in spodbujevalni dejavnik razvoja Slovenije	• razume sonaravni razvoj in odgovornost do ohranjanja ugodnih življenjskih razmer za prihodnje generacije in se tako tudi ravna, • razume najpomembnejše naravno- in družbenogeografske pojave in procese ter njihovo sovplivanje na prebivalstvo in gospodarstvo, • našteje in razloži dejavnike, ki vplivajo na različno gostoto poselitve Slovenije, • razloži dejavnike, ki vplivajo na rast prebivalstva, • primerja rast prebivalstva v Sloveniji z Evropsko unijo, • na primeru statističnih podatkov domačega ali večjega bližnjega naselja opiše narodnostno sestavo prebivalstva Slovenije, • razume celovitost prostorskih vprašanj in pozna nekatere možnosti lastne aktivne udeležbe;
3.1. Gospodarstvo	• razume in pravilno uporablja razlikuje pojme, • povezuje gospodarski razvoj in izobrazbeno strukturo prebivalstva, • primerja starostno in spolno sestavo prebivalstva Slovenije z državami EU in izbranimi državami sveta, • razloži vzroke in posledice selitev prebivalstva v Sloveniji in EU, • našteje gospodarske dejavnosti in razloži povezanost naravnih in družbenih razmer za razvoj gospodarstva,

	• ovrednoti pomen kmetijstva in sklepa o možnosti kmetijske dejavnosti v različnih predelih Slovenije, • razloži pomen industrije za človeka in vplive na okolje, • ovrednoti pomen trgovine za gospodarski razvoj Slovenije in njeno povezovanje v okviru EU, • našteje energijske vire v Sloveniji in ovrednoti pomen energije za človeka in družbo, • opiše vrste prometa, njihove prednosti in pomanjkljivosti glede na zmogljivost in onesnaževanje okolja, • na zemljevidu pokaže najpomembnejše prometne povezave v Sloveniji in ovrednoti njihov pomen pri povezovanju s preostalim delom Evrope in sveta, • <i>analizira povezanost prometa, prometne varnosti in gospodarstva ter vplive geografskih dejavnikov,</i> • <i>vrednoti naravno in kulturno dediščino Slovenije kot temelj za razvoj turizma,</i> • <i>analizira pomen turizma za človeka kot posameznika in družbo kot celoto.</i>

Področja splošnih zmožnosti

Spoznavno področje
Učenec: • logično in geografsko razmišlja; opazuje, zbira podatke in jih uporabi pri pouku in v vsakdanjem življenju, • se izraža v osnovnih geografskih tehnikah z ustrezno geografsko terminologijo, • loči pomembno od nepomembnega.
Sporazumevanje v maternem jeziku
Učenec: • bere in piše različne, geografske in negeografske vsebine glede na namen (na primer branje za učenje ali za sprostitev ipd.), • loči pomembno od nepomembnega, • izraža znanje v besedni, pisni, grafični obliki in na druge različne oblike in načine, • svoje mnenje, znanje in poglede argumentirano predstavi svojim sošolcem.
Sporazumevanje v tujih jezikih
Učenec: • se zaveda pomena znanja tujih jezikov in mednarodnega (jezikovnega) sporazumevanja, • pravilno uporabi tuja geografska imena in pojme.

Matematična pismenost
Učenec: • uporabi osnovne štiri matematične in nekatere statistične operacije oziroma metode pri zbiranju, analiziranju in prikazovanju geografskih informacij pri pouku geografije (merilo, grafi/diagrami, tabela, starostne piramide, klimogrami idr.).
Uporaba sodobnih tehnologij v geografiji
Učenec: • uporabi učne pripomočke in orodja ter strokovne podatke (pisne in druge vire, IT, tehnične pripomočke za osnovna geografska raziskovanja ipd.) za doseganje znanja, • uporabi temeljne geografske raziskovalne metode, • logično sklepa, išče ugotovitve in jih utemeljuje, • ima kritičen odnos do področij, ki so vezana na geografijo, • smiselno uporabi sodobno tehnologijo, • najde, zbere in obdela ustrezne elektronske informacije, podatke in pojme (organiziranje, razlikovanje pomembnih od nepomembnih, objektivnih od neobjektivnih, resničnih od navideznih) in jih sistematično uporabi, • uporabi IT pri svojem delu, • varno in odgovorno uporabi svetovni splet.
Učenje učenja
Učenec: • se samostojno, disciplinirano in samoiniciativno uči (učenje načrtuje glede na svoje obveznosti), • logično sklepa, išče ugotovitve in jih utemeljuje, • uporabi predhodne geografske in splošne izkušnje in najde priložnosti za učenje v raznovrstnih življenjskih okoliščinah, • se sodelovalno uči, • razume princip vseživljenjskega pridobivanja in uporabe novega znanja, • spoštuje različnost, • razlikuje odgovorno in neodgovorno ravnanje v skupini ter pridobiva izkušnje prevzemanja odgovornosti za obveznosti.
Državljske zmožnosti
Učenec: • razume narodno in kulturno pripadnost in vplive evropske ter svetovne kulture na različne narode,

- logično sklepa, išče ugotovitve in jih utemeljuje,
- ima kritičen odnos do področij, ki so vezana na odgovorno rabo prostora,
- se zaveda smisla pripadnosti lokalni skupnosti, državi, EU, Evropi in svetu,
- pozna poglavitne prednosti, ki jih omogoča EU,
- spoštuje vrednote in zasebnost drugih in se ustrezno odziva na odklonilne družbene pojave ter razume pomen spoštovanja različnih vrednotami narodov in etničnih skupin,
- pozna možnosti za odločanje in soodločanje o razvoju domače pokrajine in tudi širše,
- pokaže solidarnost (na primer z empatijo) in skupno reši težave,
- komunicira z javnimi ustanovami in organi (na primer pri pridobivanju virov, urejanju dokumentacije),
- pozna človekove pravice,
- kritično sprejema informacije množičnih občil,
- primerno svoji starosti prevzame odgovornost za prostorske spremembe,
- razloži, kako lahko vsak državljan vpliva na načrtovanje in razvoj svojega življenjskega okolja,
- razvije pozitivna čustva do domovine, občutek pripadnosti svojemu narodu in državi ter ljubezen do njene naravne in kulturne dediščine,
- se vživi v položaj drugih ljudi.

4 STANDARDI ZNANJA

4.1 Drugo vzgojno-izobraževalno obdobje

Učenec:

- pravilno uporabi zemljevide in druge vire geografskih informacij,
- določi geografsko lego kraja ali pokrajine in uporabi merilo zemljevida,
- preslika pomembnejše geografske elemente opazovane pokrajine na papir,
- opazuje, opiše in razišče pokrajino ter si ugotovitve zapiše in jih predstavi,
- razloži vpliv zunanjih dejavnikov na planet Zemlja,
- našteje osnovne zakonitosti gibanja Zemlje,
- razume zemljevid sveta in njegova temeljna imena,
- ob fotografijah opiše načine življenja ljudi v posameznih toplotnih in rastlinskih pasovih ter razume odvisnost človekovih dejavnosti od možnosti, ki jih ponujajo pokrajine po svetu,
- se orientira v naravi in na zemljevidu,
- izdelava načrt projekta, raziskave in ekskurzije,
- predstavi, primeren njegovi starosti, načrt razvoja pokrajine,
- pokaže okoljsko pismenost, se obnaša prijazno do okolja, skrbi za lastno zdravje in zdravo okolico,
- poveže geografsko znanje z znanjem drugih predmetov.

4.2 Tretje vzgojno-izobraževalno obdobje

Učenec:

- razume geografske procese na lokalni, regionalni in planetarni ravni;
- opiše naravne in družbene razmere domačega kraja in opazi ter prepozna krajevne značilnosti;
- razloži in utemelji podlage za svoja opazovanja in vrednotenje pokrajinskih značilnosti na lokalni, regionalni in planetarni ravni;
- kritično presoja vpliv ljudi na trajnostni razvoj pokrajine;
- pozna in uporabi različne geografske spretnosti in veščine za uspešno analizo in sintezo različnih virov informacij;
- celostno razloži povezave med naravnimi in družbenimi procesi;
- pozna in pravilno uporabi geografsko terminologijo;

- razloži ter napove geografske spremembe in spremenjene lastnosti pokrajine v času, s sklicevanjem na širši spekter geografskega znanja;
- razume in razloži pomen gospodarskega in političnega planetarnega povezovanja in njegove vplive na kakovost življenja ljudi v različnih pokrajinah;
- ovrednoti načine reševanja okoljskih posegov in utemelji poglede do različnih pristopov;
- razume, kako upoštevanje trajnostnega razvoja vpliva na kakovost njegovega življenja in tudi na načrtovanje in gospodarjenje s pokrajino, okoljem in (naravnimi) viri;
- ponazori geografske procese z raznovrstnimi in učinkovitimi primeri na lokalni, regionalni in planetarni ravni;
- zbere in izbere geografske veščine in vire, s katerimi dokaže odgovore na geografska vprašanja;
- samostojno izdela geografsko raziskovalno oziroma projektno nalogo;
- kritično ovrednoti vire in dokaze in predstavi argumente in učinkovite ter točne in dobro podprte sklepe;
- kritično ovrednoti svoje delo, predlaga izboljšave in svoje ugotovitve predstavi na razumljiv način.

Standardi znanja po področjih ob koncu tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja

Splošno (terminologija in veščine)

Učenec:

- pozna pojem geografije in področje njenega delovanja,
- pozna in razume geografske pojme, dejavnike in procese, razume njihovo povezanost in jih umesti v prostor,
- geografsko razmišlja o pokrajinah in ljudeh; opiše izbrano pokrajino glede na državno, meddržavno in planetarno raven in sklepa o način življenja ljudi v njih,
- uporabi različne tehnike dela in pripomočke.

Zemljevidi in orientacija ter njuna uporaba

Učenec:

- prebere različne tematske in splošne zemljevida v tiskani in digitalni obliki,
- nariše oziroma izdela različne vrste preprostejših zemljevidov z uporabo dogovorjenih topografskih znakov,

- se orientira na različnih zemljevidih (po stopinjski mreži in pri lociranju in iskanju različnih pokrajin, mest, rek ipd.),
- se orientira v naravi in pri tem uporabi več ustreznih pripomočkov (zemljevid, kompas in veščine orientiranja z drugimi naravnimi znaki),
- z zemljevidi načrtuje pohod, izlet in šolsko ekskurzijo.

Znanje oziroma vedenje o prostoru in pokrajinah

Učenec:

- pokaže znanje, spretnosti, razumevanje in uporabo geografskih procesov na lokalni, regionalni in planetarni ravni,
- razume, da sta človek in pridelava hrane odvisna od narave,
- pozna temeljne značilnosti domačega kraja, Slovenije, Evrope in drugih celin oziroma pokrajin sveta,
- razloži vpliv človekovih dejavnosti na spremembe v pokrajini,
- ima vedenje o prostoru na različnih ravneh: pozna, razume ter vrednoti pojave in procese z možnostjo njihove prostorsko-kronološke umestitve,
- pozna in razume specifičnosti razvoja na določenem območju (prostorska in časovna razsežnost razvoja pokrajnotvornih dejavnikov in procesov na določenem območju),
- pozna, razume in vrednoti različnost naravnih, družbenoekonomskih in kulturnih sistemov,
- kritično ovrednoti prostorsko razmestitev pojavov in njihovih protislovij,
- razume najpomembnejše naravno- in družbenogeografske pojave in procese ter njihovo sovplivanje,
- za izbrano pokrajino opiše temeljne geografske značilnosti (podnebje, kamnine, prst, vodovje, površje, kmetijstvo, industrija, promet, prebivalstvo, okoljska vprašanja in druge geografske prvine) in izpostavi posebnosti, s poudarkom na domači pokrajini,
- opiše naravne in družbene razmere domačega kraja in opazi ter prepozna krajevne značilnosti,
- pojasni, zakaj in kako se v pokrajini dogajajo spremembe in kako vplivajo na njen razvoj,
- pozna pomen slovenske naravne in kulturne dediščine in čuti pokrajinsko pripadnost,
- pozna pomen gospodarnega ravnanja z naravnimi viri,
- prikaže geografske procese z raznovrstnimi in učinkovitimi primeri.

Okoljska vprašanja

Učenec:

- razume sonaravni razvoj in odgovornost za ohranjanje ustreznih življenjskih razmer za prihodnje generacije in se tako tudi ravna,
- ustvarjalno sprejme in razume vsakodnevne informacije, ki imajo prostorsko razsežnost in vplivajo na učenčevo lastno odgovorno ravnanje in odločanje,
- razume celostnost prostorskih vprašanj in pozna nekatere možnosti lastne aktivne udeležbe,
- razloži svojo vlogo in vlogo drugih pri zagotavljanju trajnostnega razvoja.

Geografska interdisciplinarnost

Učenec:

- poveže različno znanje, veščine in vrednote kot način celostnega obravnavanja sodobnih vprašanj za kakovostnejše razumevanje dogajanja okrog sebe,
- na podlagi raznih ved razume vzroke za kulturno, civilizacijsko in politično pestrost sveta.

Samostojno geografsko raziskovanje

Učenec:

- samostojno geografsko razišče na različnih ravneh, zlasti na ravni domače pokrajine in Slovenije,
- argumentira razloge za svoja opazovanja in vrednotenje pokrajinskih značilnosti,
- kritično geografsko razmisli (zazna ključne geografske probleme in najde vzročno-posledično sovplivanje naravnih in družbenih procesov v pokrajini),
- uporabi preproste geografske metode raziskovalnega dela,
- izdela terensko raziskovano nalogo ali poročilo.

Učenje učenja in izražanje geografskega znanja

Učenec:

- osvoji metode učenja geografije s poudarkom na izkazovanju sposobnosti, spretnosti in veščin,
- samostojno interpretira pridobljeno znanje, ga podkrepi s konkretnimi primeri in nakazuje rešitve,
- pozna pomena vseživljenjskega učenja
- zmore se sodelovalno učiti (delo v skupini).

Učenje na prostem

Terensko delo in ekskurzije v slovenske pokrajine

Učenec:

- z vsakoletno interdisciplinarno ekskurzijo v eno izmed slovenskih pokrajin spozna raznolikost Slovenije,
- usvojeno znanje uporabi v konkretni pokrajini,
- samostojno terensko raziskuje na lokalni in regionalni ravni in osvoji znanje o osnovnih prostorskih odnosih,
- samostojno zbere informacije s terenskimi metodami in tehnikami dela (skiciranje, risanje, krokiranje, panoramska risba, kartiranje, anketiranje, tematski zemljevid idr.),
- razvije komunikacijske, socialne, miselne in praktične veščine za raziskovanje geografskih pojavov in procesov,
- je usposobljen za prepoznavanje, razumevanje in vključevanje v odločanje o razvoju domačega kraja,
- poveže različne vidike izobraževanja; na primer spoznavni, čustveni, etični, estetski in motorični,
- usposobi se za reševanje lokalnih in regionalnih vprašanj po načelih soodgovornega trajnostnega razvoja.

4.4 Minimalni standardi po razredih

6. razred

Učenec:

- se orientira na zemljevidu sveta, določi strani neba in lego celin;
- razloži in pokaže razmerje med kopnim in morjem na zemljevidu z uporabo temeljnih pojmov;
- opiše lego in gibanje Zemlje v vesolju;
- razloži vzroke za podnebne razlike na Zemlji;
- prepozna in opiše življenje ljudi v različnih toplotnih in rastlinskih pasovih ter jih primerja med seboj;
- načrtuje, se pripravi, dejavno sodeluje in poroča o šolski ekskurziji.

7. razred

Učenec:

- opiše naravnogeografske značilnosti Evrazije in jih poišče ter pokaže na splošnem zemljevidu;
- razloži podnebje in rastlinstvo Evrazije;
- opiše značilnosti prebivalstva Evrazije;
- razloži nastanek ognjenikov in potresov;
- opiše negativno in pozitivno stran sredozemskega turizma;
- našteje države Srednje Evrope in njihova glavna mesta ter jih pokaže na zemljevidu;
- ob zemljevidu opiše najmanj dve pokrajinski enoti Srednje Evrope in ju med seboj primerja po naravnih in družbenih značilnostih;
- razloži vpliv severnoatlantskega toka na podnebje Zahodne Evrope;
- razloži vpliv naravnogeografskih dejavnikov na industrijski razvoj Zahodne Evrope;
- primerja klimograme južne, srednje, vzhodne in severne Evrope ter ugotovi mesečne razlike v temperaturah in padavinah;
- opiše dejavnike monsunske cirkulacije zraka nad Azijo in pojasni vlogo Himalaje kot podnebne ločnice;
- pojasni vzroke in posledice goste poselitve azijskih nižin in obrežij;
- opiše versko raznovrstnost Azije;
- pojasni strateški pomen nahajališč nafte v JZ Aziji;
- napiše eno stran geografskega orisa izbrane države.

8. razred

Učenec:

- ob zemljevidu opiše lego Afrike, Avstralije, Antarktike in obeh Amerik in primerja njihovo površje;
- ob klimogramih in fotografijah razloži razlike v podnebjju in rastlinstvu Afrike in Južne Amerike;
- primerja življenjske razmere v Tropski Afriki in domačem kraju;
- pojasni pojma rasizem in kolonija;
- s podnebnimi in vodnimi vzroki razloži različno gostoto poselitve Avstralije;
- ob klimatskem zemljevidu in fotografijah primerja in razloži rastlinske pasove v Severni Ameriki;
- pojasni vzroke za višinske rastlinske pasove v Andih;
- naredi plakat ali (elektronske) prosojnice z geografskim opisom izbrane države.

9. razred

Učenec:

- opiše geografsko lego in gospodarski in politični položaj Slovenije v Evropi in EU;
- našteje nekaj slovenskih pokrajinskih tipičnosti;
- našteje vseh pet naravnogeografskih enot Slovenije in jih pokaže na zemljevidu;
- opiše razlike med naravnogeografskimi enotami Slovenije;
- razloži po dve geografski razliki med naravnogeografskimi enotami Slovenije;
- ob zemljevidu utemelji vzroke za gostejšo in redkejšo poseljenost posameznih delov Slovenije;
- našteje tri oblike ogrožanja okolja v Sloveniji, razloži vzroke zanje in predlaga ukrepe za njihovo reševanje;
- opiše pomen varovanja naravne in kulturne dediščine;
- razloži vzroke za dvojezični ozemlji v Sloveniji in pojasni pomen varovanja narodnih skupnosti in narodnih manjšin;
- na podlagi zapisa GIS poišče slovensko mesto na zemljevidu;
- načrtuje, se pripravi, izvede in napiše poročilo o terenskem delu.

5 DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

5.1 Uresničevanje ciljev predmeta

Namen pouka geografije v osnovni šoli je opredeljen s splošnimi cilji izobraževanja in vzgoje ter s splošnimi in specifičnimi cilji predmeta, zapisanimi v učnem načrtu. Prvi opredeljujejo geografijo kot obvezen šolski predmet s temeljno izobraževalno vrednostjo, drugi pa kot celostno in problemsko učno področje, ki učence usmerja v razumevanje sveta, dožemanje dinamičnega součinkovanja elementov, ki ga sestavljajo, ter v prepoznavanje njegovega nenehnega razvoja in preoblikovanja. Zato enciklopedičnost znanja ni več niti mogoča niti zelena naloga pouka geografije. Izobraževalno poslanstvo geografije je pridobivanje znanja, miselnih veščin in praktičnih spretnosti, oblikovanje stališč in vrednot.

Učni proces naj bo ravnotežje med poučevanjem (učiteljeva naloga) in različnimi oblikami dejavnosti učencev (učenčeva naloga). Učenje naj temelji na razvoju sposobnosti in spretnosti – vedeti, kako – in spoznavnosti – vedeti, kaj. Vedno bolj poudarjen je tudi namenski vidik, torej vedeti, zakaj potrebujemo neko znanje, spretnost oziroma razvijamo sposobnosti.

Učenci naj bi tako ob strokovnem geografskem znanju in spretnostih razvijali tudi številne splošne sposobnosti (komunikacijske, računske, opazovalne, domišljajske, organizacijske, prostorske, socialne, motorične ipd.). Sočasno naj bi pridobivali tudi življenjske veščine, kot sta prepoznavanje in reševanje vprašanj. Te lahko dosegamo z medpredmetnimi korelacijami in povezovanjem šolskega znanja z učenčevimi izkušnjami. Govorimo o učni ustvarjalnosti oziroma o ustvarjalnem učenju. Učitelj uči učence postopkov spoznavanja, jim omogoča ustrezno učno okolje ter jih spodbuja, usmerja in jim daje povratne informacije o doseženem.

Deklarativno geografsko znanje je vezano na t. i. materialne učne cilje in obsega geografske informacije oziroma znanje, kot so definicije, podatki, zemljepisna imena, strukture prostora, procesi, zakonitosti ipd. Za deklarativno znanje so značilni podatki o geografskem položaju, topografiji, pokrajinski členitvi, geomorfološki oblikovanosti površja, tipih poselitve, sestavi prebivalstva ipd. Tvrstno znanje lahko učenci pridobijo z neposrednimi izkušnjami (življenje na določenem geografskem območju) ali iz različnih virov (učitelj, učbenik, zemljevid, časopis, ipd.).

Proceduralno znanje je vezano na sposobnost uporabe geografskega znanja, omogoča razvoj sposobnosti in spretnosti za njegovo izvedbo. Na primer: od povsem praktične vsakodnevne prostorske orientacije (na primer v prometu) do razumevanja vremenske napovedi in celostne presoje posledic uporabe prostora za določene namene (intenzivno kmetovanje, graditev odlagališč komunalnih odpadkov, zakonodaja za ohranjanje naravne in kulturne dediščine ipd.).

Poznavanje temeljnih geografskih pojmov in procesov je tisti učni temelj, na podlagi katerega bomo z razvijanjem proceduralnega znanja (sposobnosti in spretnosti, povezane z učnimi metodami in postopki dela: iskanje in analiza virov, načrtovanje, izvajanje in vrednotenje učnega eksperimenta, argumentiranje osebnega mnenja, prenos znanja na novo učno področje, terenskega dela, ekskurzij itd.) postali geografsko pismeni.

Učenci bodo uspešni le, če bodo razvijali obe vrsti znanja. Pri tem mora učni proces čim bolj slediti naravnemu, kajti prenos znanja iz proceduralnega v deklarativnega in nasprotno je v določeni meri spontan, ni pa avtomatičen, niti ga zmorejo vsi učenci.

Didaktična načela učitelju pomagajo, da uspešno organizira in vodi pouk. Usvajanje geografskega znanja temelji na več stopnjah, ena izmed najpomembnejših je opazovanje. Uvod v zavestno (miselno) opazovanje so zaznave in predstave – njihovo miselno povezovanje. Sledijo druge stopnje miselnega procesa: analiza, sinteza, abstrakcija, generalizacija. Informacijo o geografskem okolju (torej zaznave) učenci pridobivajo z vsemi čutili. Pri oblikovanju prostorskih predstav je pomembno, da učitelj omogoči različnim zaznavnim tipom učencem raznovrstno učno gradivo in prehajanje od konkretnih zaznav (načelo prostorske bližine: npr. doživeto, otipljivo ipd.) k zahtevnejši abstrakciji. Izbrani učni primeri geografskih pojavov in procesov naj temeljijo na različnih zaznavnih poteh: motorični (izdelava preprostih učil, merjenje, modeliranje, gibanje v naravi idr.), vizualnih (opazovanje, fotografiranje, risanje, zapisovanje idr.), slušnih (zvočni zapisi, branje besedil, anketiranje idr.). Načelo nazornosti nas še opozarja, da moramo ustvariti razmere za učenčevo povezovanje čutnega in čustvenega sveta z racionalnim.

Pristopi k učenju geografije morajo učence motivirati in temeljiti na preišljenem metodičnem postopku ter ustrezni izbiri učnih pripomočkov. Učenje je proces, v katerem učenec postopno pridobiva vsebinsko znanje in spoznava postopke, pridobiva izkušnje in spoznava uporabnost usvojenega. Mišljenje razvija tako, da se uči zastavljati vprašanja, iskati vire informacij in se usposablja za uporabo učnih postopkov, ki mu bodo pomagali odgovoriti na vprašanje.

Za pouk geografije v osnovni šoli so primerni tematski učni projekti s prvimi raziskovalnimi vprašanji. Učiteljem omogočajo ciljno usmerjeno in načrtno delo, učencem pa diferenciran učni pristop, izkustveno učenje, razvijanje individualnih sposobnosti, povezovanje teoretičnega in praktičnega znanja, medpredmetno povezovanje in visoko stopnjo motiviranosti. Učenci v učilnici in na terenu razvijajo sposobnost uporabe preprostih metod geografskega raziskovanja, kot so opazovanje, merjenje, anketiranje in intervju, uporaba statističnih in drugih virov ter literature.

Enako pomembno je razvijanje geografskega in kritičnega mišljenja na podlagi problemskega pristopa. Z učenci se lotevamo zlasti aktualnih okoljskih, prostorskih in drugih problemov s študijo primerov, problemsko razpravo, učnimi simulacijami ali z igro vlog. Izkustveno učenje ima veliko didaktično vrednost, saj omogoča, da učenci razvijajo spretnost uporabe raziskovalnih pripomočkov in aparaturo, da razvijajo spretnosti, potrebne za opazovanje, sklepanje in posploševanje, ter da se učijo postavljati hipoteze in interpretirati rezultate.

Učitelj v okviru rednega učnega programa večkrat organizira in izvede terensko delo in ekskurzijo. Izvajanje učenja na prostem je lahko časovno zelo raznovrstno. Različno je tudi v oddaljenosti učnih okolij in njihove dostopnosti. Ima spoznavni učni namen: učenci iščejo nove informacije za reševanje učnih nalog in povezujejo teoretično znanje z neposredno prostorsko izkušnjo.

Pri izboru učnega prostora (lokacije), v katerem se učimo geografijo, je pomembno upoštevati raznovrstnosti fizičnih okolij, človeških dejavnosti, kultur, družbenoekonomskih sistemov na različnih gospodarskih stopnjah razvoja in preživetja. Učitelji geografije imajo pogosto težave pri izbiri didaktično primernih geografskih učnih okolij. Didaktična primernost različnih učnih lokacij za pouk geografije na prostem mora ustrezati ključnim merilom: prostorsko spoznavna oziroma sporočilna moč pokrajine, povezanost oziroma usmerjenost v doseganje ciljev učnega načrta, oddaljenosti oz. dosegljivost (ekonomičnost, varnost), metodična raznolikost in dostopnost učnega gradiva.

Učenje na prostem lahko poteka v različnih učnih oblikah. Pri skupinskem delu morajo biti jasno opredeljene naloge vseh članov skupine. S področja praktičnega terenskega dela lahko učenca tudi ocenimo. Ocena vključuje pripravo na delo, delo na terenu in pisno poročilo (delovni list). Učence je treba tudi pri praktičnem delu seznaniti z merili za ocenjevanje in standardi znanja. Tipi nalog praktičnega dela, primerni za osnovno šolo, so naloge merjenja, orientacije in dela s zemljevidom,

naloge grafičnega ponazarjanja, naloge preprostega računanja, anketiranje, kartiranje, intervju, naloge neposrednega opazovanja.

Priložnosti za terensko delo so tudi naravoslovni dnevi, projektno delo in geografske oziroma interdisciplinarne ekskurzije v slovenske pokrajine. Terensko delo omogoča učencem urjenje v opazovanju, primerjanje, logično sklepanje in posploševanje ter razvijanje sposobnost samostojnega izobraževanja iz različnih virov (literature, leksikonov, enciklopedij, atlasov, svetovnega spleta), sposobnost komuniciranja in sposobnost za delo v skupini.

Geografske ekskurzije so lahko krajše, ki so usmerjene zlasti v domačo regijo, in daljše, ki so praviloma interdisciplinarne in usmerjene v spoznavanje različnih naravnogeografskih regij (enot) Slovenije. Vsako leto načrtujemo ekskurzijo v najmanj eno geografsko regijo Slovenije, tako da učenci v štirih letih spoznajo različne naravno- in družbenogeografske regije.

Cilje geografije uresničujemo v okviru celodnevni in krajših ekskurzij in krajših terenskih vaj v vsakem šolskem letu. Ekskurzije imajo lahko samo geografsko vsebino ali pa so medpredmetne, pokrijejo pa naj vse naravne enote Slovenije. Lahko se izvedejo v okviru dni dejavnosti, v okviru pouka geografije in pouka drugih predmetov, če gre za medpredmetno povezovanje. V program ekskurzij naj bo primerno vključeno terensko delo z uporabo različnih metod in neposrednega opazovanja. Medpredmetne šolske ekskurzije so najpogostejši način medpredmetnih povezav in interdisciplinarnega učnega pristopa, pri čemer lahko učitelj izbere takšne učne metode in oblike dela, da učenec pridobi različne sposobnosti in spretnosti. Interdisciplinarne šolske ekskurzije s terenskim delom omogočajo razvijanje različnih veščin in spretnosti, ki so skupno vsem področjem in stopnjam izobraževanja in s katerimi učenci pridobivajo novo znanje, ga izpopolnjujejo in razširjajo ter uporabljajo, tako da dobi pomembno mesto v njihovem življenju.

Izbira učne metode in oblike je prepuščena učitelju; lahko jih tudi kombinira. Vendar je treba pestrost v učnih oblikah in metodah uporabljati premišljeno. Za učinkovitost in zanimivost geografskega pouka priporočamo različne načine motiviranja na vseh stopnjah učnega dela. Motivacija je za učence lahko tudi sodelovanje pri načrtovanju pouka, učiteljevemu upoštevanju učenčevih predlogov in pobud ipd. Pri pouku ne upoštevamo samo ciljev v katalogu, ampak tudi interese in sposobnosti učencev. Ni uspešnega učnega dela brez delavoljnih – motiviranih učencev.

Znanje ni delno, vezano na posamezna znanstvena področja ali šolske predmete, temveč je univerzalno. Učenci svet okoli sebe in svoje mesto v njem tako tudi doživljajo. Cilj in namen geografije kot znanstvene veda je vsestransko in celostno preučevanja in dojemanje prostorske stvarnosti. Zato tudi geografija kot šolski predmet poudarja pomen učenčevega celostnega pogleda na geografski prostor. Ker je le malo učencev to sposobnih narediti samostojno, potrebujejo učiteljevo spodbudo, da zmorejo povezati znanje, ki so ga pridobili v različnih šolskih in zunajšolskih okoliščinah.

Učence je treba spodbujati k doseganju pozitivnega odnosa do znanja. Tega ni mogoče doseči, če postane ocena edini motivacijski cilj, zato ni dobro, če učitelji preveč poudarjajo pomen doseganja točno določenih ciljev in usmerjajo učenčevo pozornost le v točno opredeljene končne rezultate ali v že izdelane ocenjevalne lestvice. Načini in merila ocenjevanja morajo biti v skladu s sodobnimi potmi do znanja. Kot znanje ne opredeljujemo samo spoznavnega znanja, ampak široko paleto znanja ter zmožnosti ravnanja z njim. Zato merilo ne more biti več le število pravih odgovorov, prevedeno v točke ali odstotke. Nujna so opisna merila znanja, saj ti omogočajo izčrpno, poglobljeno in kakovostno povratno informacijo o učenčevem znanju.

Nekatere predlagane dejavnosti učencev

Cilj pouka geografije je tudi, da učenci dosežejo cilje z dejavnostjo, ki je lahko skupinska ali samostojno. Dejavnosti naj bodo takšne, da jih bo lahko učenec opravil sam ali s podporo in ob posvetu z učiteljem. Nekatere priporočene dejavnosti so:

- izdelovanje plakata, časopisa, vabila ali turističnega prospekta;
- obisk knjižnice in iskanje literature;
- iskanje informacij na svetovnem spletu;
- pregledovanje filma in povzemanje bistva;
- obisk zvezdarne in opazovanje neba s teleskopom ali daljnogledom;
- obisk geodetskega podjetja;
- izdelovanje modela Zemlje, vulkana, reliefa;
- risanje splošnega ali tematskega zemljevida;
- izvedba učnega eksperimenta;
- izdelava stenčasa;
- terensko delo;
- orientacija v naravi z zemljevidom in kompasom, uro, senco idr. (iskanje skritega zaklada);

- fotografiranje ali snemanje filma;
- merjenje temperature, padavin, oblačnosti, vetra, reke, prometa idr.;
- razvrščanje podatkov v preglednice, risanje klimogramov in kartogramov;
- vodenje ekskurzije;
- zbiranje vremenskih zemljevidov;
- dopolnjevanje zemljevidov;
- iskanje dokazov v časopisih in ločevanje pomembnejših od manj pomembnih dokazov ali ugibanj;
- izdelava makete;
- igra v debatnem klubu;
- izdelava spletne strani;
- pisanje dnevnika, poročila ali potopisa;
- igranje vlog na okrogli mizi;
- brskanje po virih in njihovo razvrščanje;
- izdelava učnih kvizov;
- pisanje zgodb;
- pisanje pisma namišljenemu prijatelju z vprašanji o neznanih deželah, ljudeh in njihovih navadah;
- predstavljanje gospodarske dejavnosti območja z metodo za in proti;
- pisanje povzetkov z ugotovitvami na podlagi gradiv;
- oblikovanje načrta, študije ali predloga ukrepov;
- pisanje seminarske ali raziskovalne naloge;
- pisanje vzročno-posledične analize;
- oblikovanje dramatizacije;
- izdelovanje didaktične igre;
- predstavitev referata;
- anketiranje, štetje prometa, opazovanje poteka sence;
- obisk muzeja, razstave ali predstave in pisanje poročila.

5.2 Individualizacija in diferenciacija

Učencem glede na zmožnosti in druge posebnosti prilagajamo pouk (notranja diferenciacija) geografije tako v načrtovanju, organiziranju in izvedbi kot pri preverjanju in ocenjevanju znanja. Pri tem smo še posebej pozorni na specifične skupine in posameznike; vzgojno-izobraževalno delo temelji na konceptih, smernicah in navodilih, sprejetih na Strokovnem svetu RS za splošno izobraževanje:

- Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci,²
- Učne težave v osnovni šoli: koncept dela,³
- Otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja: navodila za prilagojeno izvajanje programa osnovne šole z dodatno strokovno pomočjo,⁴
- Smernice za izobraževanje otrok tujcev v vrtcih in šolah.⁵

5.3 Medpredmetne povezave

Pri pouku geografije učenci razvijajo celostno geografsko mišljenje, ki temelji na povezovanju z vsemi predmetnimi področji. Povezovanje izvajamo na ravni vsebin, ciljev in dejavnosti. Poudarek je na razvijanju celostnega geografskega mišljenja. Učitelji geografije naj sodelujejo in se usklajujejo z učitelji drugih predmetov ter sistematično razvijajo zmožnosti učenja.

Geografija zajema veliko ciljev in vsebin trajnostnega razvoja, ki zahtevajo za svojo uresničitev timsko načrtovanje in poučevanje ter sodelovanje z drugimi predmeti. Učni načrt geografije vključuje cilje naslednjih tem: okoljske vzgoje, IT, prometne vzgoje, vzgoje za zdravje idr. Učni načrt predlaga povezovanje geografije z drugimi šolskimi predmeti. Povezovanje učitelju pomeni izhodišče za prilagoditve individualnim ali skupinskim potrebam učencev. To zahteva načrtno iskanje miselnih, vzgojnih in motoričnih povezav ter preseganje strahu, da bi učitelji geografije izgubil svojo *predmetno integriteto*. Za uresničitev medpredmetnih povezav pri pouku je treba upoštevati več dejavnikov. Med najpomembnejšimi so interesi in sposobnosti učencev ter predmetnik in učni cilji, ki omogočajo takšne povezave. Geografija se povezuje s predmeti: slovenščina, matematika, tuji jezik, likovna vzgoja, zgodovina, državljanska in domovinska vzgoja ter etika, fizika, kemija, biologija, naravoslovje,

² Sprejeto na 25. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje 11. 2. 1999.

³ Sprejeto na 106. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje 11. 10. 2007.

⁴ Sprejeto na 57. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje 17. 4. 2003.

⁵ Sprejete na 123. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje 18. 6. 2009.

glasbena vzgoja, tehnika in tehnologija, gospodinjstvo, športna vzgoja in tudi izbirnimi; predvsem predmeti turistična vzgoja, kmetijstvo. življenje človeka na Zemlji, raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja, etnologija in varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami. Navezuje pa se tudi na znanje predmetov: družba, spoznavanje okolja ter naravoslovje in tehnika.

Ob tem je treba predvidevati obe vrsti povezav: vsebinske, ki so napisane v nadaljevanju, in proceduralne, ki temeljijo na skupnem razvijanju veščin, npr. kritičnem branju, projektnem delu, sodelovalnem učenju ipd.

S slovenščino se geografija povezuje pri pisnih sestavkih, ustnem sporočanju, razločku med domišljijским spisom in znanstvenem besedilom, opisih pokrajin in potopisih, ljudskem izročilu, pregovorih o vremenu, rabi strokovne literature, nastajanju časopisa, javnem nastopu in pripravi govorne vaje, vodenju okrogle mize, izvoru jezikov (germanski, romanski in slovanski), literarnih delih in piscih, ki prikazujejo pokrajine in ljudi.

Z zgodovino se povezuje pri nastanku prvih visokih kultur – reke zibelke civilizacije, selitvi ljudstev, antiki na tleh Sredozemlja, zgodovinskih spomenikih, ljudstvih, oblikovanju in razpadu držav ter nastajanju meddržavnih povezav, kolonizaciji in kolonijah, raziskovanju in poseljevanju celin, razvoju gospodarstva.

Z biologijo se povezuje pri varčevanju in varstvu voda, živalstvu in rastlinstvu, geoloških dobah, fosilih, naravnih ekosistemih (savana, puščava, tropski deževni gozd idr.), življenjskih prostorih na Zemlji, vplivu gospodarskih panog na okolje.

Z matematiko se povezuje pri obliki geometrijskih likov in teles, velikostnih razmerjih, merskem sistemu, računanju kotov in časa, pregledničnih in grafičnih prikazih podatkov, dolžinskih merah, izračunih deležev ter izdelavi, branju in interpretiranju grafičnih prikazov.

S fiziko se povezuje pri nastanku megle, vpadnem kotu sončnih žarkov, nadmorski višini, tlaku in gibanju tekočin, energijski zmogljivosti vode, vrstah energije □ načinu pridobivanja in uporabe, alternativnih virih, zakonitosti gibanja zraka, vrstah in prenosu energij.

Z državljsko in domovinsko vzgoja ter etiko se povezuje pri demokraciji, državljske in človekove pravice, revščino prebivalstva, odnosi med verami, ljudstvi in narodi, zasvojenostjo, pravicami

manjšin, dvojezičnostjo, strpnostjo med narodi, vlogo in pomenom družine, kulture in tradicije.

Z likovno vzgojo se povezuje pri risarskih tehnikah in pripomočkih, modeliranju, perspektivi in risanju pokrajine; pri oblikovanju plakata in mape, umetnosti starih ljudstev.

Z gospodinjstvom se povezuje pri spoznavanje narodnih jedi sveta, pripravi in pokušina narodne jedi, žitih, gospodinjstvem gospodarstvu in potrošnikovih pravicah.

S športno vzgojo se povezuje pri obravnavanju umeščenosti športnorekreacijskih objektov v pokrajino, možnostih za razvoj turizma, gibanju v naravi in motoričnih spretnostih pri izvajanju meritev ter pri orientaciji.

Z glasbeno vzgojo se povezuje pri črnski duhovni pesmi, ljudskih glasbilnih sveta, ljudskih pesmih o pokrajinah in ljudeh.

S kemijo se povezuje pri kemični zgradbi apnenca, njegovi reakciji, kondenzaciji, poznavanju lastnosti kislin, pravilnem ravnanju in ukrepanja ob poškodbi, kemijski varnosti, umetnih gnojilih, škropivih in onesnaževalcih okolja.

S tujim jezikom se povezuje pri pisavi in izgovoru zemljepisnih imen, dvojezičnimi napisi in poimenovanju naselij. Možna pa je povezava tudi na način, da geograf predlaga učitelju tujega jezika vsebino iz UN za geografijo, ki pa jo pri predmetu tujega jezika, kjer se uri v branju, poslušanju, pisanju in govorjenju, obravnavajo v tujem jeziku.

S tehniko in tehnologijo se povezuje pri izdelavi maket, modelov, prerezov, ugotavljanju merskih indikatorjev, prostorskih tehničnih ukrepah.

Kulturna vzgoja je sestavni del vseh predmetov in temelj za posameznikov ustvarjalni pristop do kulturnega, estetskega, etičnega področja, z namenom bogatenja kulturne zavesti in izražanja. Kot osrednji element vseživljenjskega učenja bistveno prispeva k celovitemu razvoju osebnosti vsakega posameznika ter sooblikuje človekovo kulturno zavest in izražanje. Posamezniku omogoča razumevanje pomena in spoznavanje kulture lastnega naroda in zavedanje o pripadnosti tej kulturi. Spodbuja tudi spoštljiv odnos do drugih kultur in medkulturni dialog. Temeljni cilj kulturne vzgoje je vzbujanje želje in potrebe po kulturnem, predvsem umetniškem izražanju, tako pri ustvarjanju kot

uživanju v umetniškem izražanju drugih. Učitelj učencem omogoča izkušensko spoznavanje različnih področij kulture: glasbe, likovne umetnosti, gledališča, plesa, filma, bralne kulture in kulturne dediščine.

Učitelj vsakega predmeta z navajanjem učencev na spremljanje kulturnih dejavnosti in s spodbudami za dejavno vključevanje vanje prispeva k njihovem osebnostnemu razvoju. Spodbuja jih h kritičnemu presojanju, zlasti pa k ustvarjalnemu odnosu do kulture. Z raznovrstnimi didaktičnimi pristopi (motivacija, vsebine, različne metode in oblike dela) učence spodbuja k povezovanju kulturnih in predmetnih vsebin. Zaveda se, da so metode, ki so lastne umetniški izkušnji in ustvarjanju, pomembno dopolnilo za izvajanje učnega načrta, zato se povezuje z učitelji umetnostnih predmetov in zunanjimi izvajalci/ustvarjalci. S kulturno vzgojo učence navaja na vrednotenje kulture in izražanje z umetnostjo. Kulturna vzgoja je načrtno vključena v pouk predmeta, dneve dejavnosti in interesne dejavnosti.

5.4 Preverjanje in ocenjevanje znanja

Temeljni cilj preverjanja in ocenjevanja znanja je težnja po čim boljšem znanju učencev. Seveda preverjanje in ocenjevanje ne pripomoreta k temu sama po sebi, ampak nas k temu cilju privede celoten proces učenja in poučevanja.

Pri spreminjanju učne prakse z vidika izboljšanja kakovosti ocenjevanja ne moremo stremeti samo k uvajanju novih ocenjevalnih tehnik ali izboljševanju načinov ocenjevanja, temveč k spremembam pri pouku geografije. Povezani morajo biti in součinkovati vsi elementi pouka. Spremenjeni učni pristop pri pouku geografije ne uvaja samo novih učnih metod, ampak tudi veliko povezanost med procesom učenja ter preverjanja in ocenjevanja. Zato naj bo v ospredju pouka sprotno preverjanje, ki učenca in učitelja kakovostno informira. Le tako lahko učenec in učitelj izboljšata učni proces. Neprimeren je pouk, pri katerem je ocenjevanje edina ali prevladujoča informacija učencu o znanju in njegovem učenju.

Učencem omogočamo spremljanje njihovega napredka in jih spodbujamo k različnim načinom sodelovalnega vrednotenja; lahko vrednotijo delo skupine in posameznikov delež v njej. Učence že pri učenju in utrjevanju znanja spodbujamo k samonadzoru.

Merila ocenjevanja znanja so javna, učencem jih moramo pojasniti in so sestavni del učenja (ali navodil za delo, npr. za izdelavo plakata, referata ipd.). Poleg tradicionalnih načinov pisnega in ustnega ocenjevanja se ocenjujejo tudi izdelki (npr.: panoramska risba, plakat), dejavnost (npr.: učni eksperiment, terenske meritve, anketiranje), pristne naloge (npr.: življenjske, praktične, uporabne naloge, učne simulacije idr.).

Kakovost preverjanja in ocenjevanja znanja bo na najvišji kakovostni ravni z upoštevanjem strokovnih didaktičnih načel pri preverjanju in ocenjevanju znanja, kot so uporaba različnih načinov in oblik, upoštevanje individualnih posebnosti učencev, doslednost, objektivnost, strpnost, načrtovanost, preglednost in javnost ocenjevanja. Pri preverjanju in ocenjevanju znanja naj učenci uporabljajo tiste pripomočke (različne vrste zemljevidov, grafične prikaze, slik, maket idr.), s katerimi bodo lahko najbolje pokazali svoje znanje.

5.5 Informacijska tehnologija

Poseben pomen za pouk geografije ima uporaba sodobne informacijske tehnologije. Priporočamo uporabo računalnika z LCD-projektorjem in didaktično primernimi računalniškimi programi za prikaz in delo s statističnim gradivom, zemljevidi, video- in avdiogradivom itd. Veliko je tudi možnosti za uporabo svetovnega spleta, digitalnih fotoaparatorov ipd. Učenci naj z IT tudi samostojno zbirajo in obdelujejo geografske informacije in jih predstavljajo.